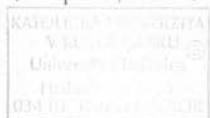

T18 / FRAT1-12

32

ZAVIATE PIESNE

O čo sa podelíme

Ďaleké hory určili nám piesne,
májové dni jak symfónia včiel —
oblaky zakotvili pri nás presne,
keď úsmev nenápadne odišiel.

Tátoše šťastia klesli do záprahu,
tátoše biedy vzali osud do pysku,
cválajú, letia ponad slnka dráhu,
posledný pozdrav hahó — rodisku.

O čo sa podelíme? O čo, lásky moje?
Kto by tu veril babským poverám.
Na biede ostríme si všetky boje.
Pod nami kolíše sa osudový trám.

1937

Výkrik

Zhora i zdola
zem moja volá
v ranách a v bolesti.

Ubitá láska
v mozoľoch ťažká,
kde sa len pomestí?

Zatvrdni v piesni,
ako ťa tiesni
žaloba do krvi —

keď páli rana,
preklínaj zrána
biedu a omrvy.

Nádeje skoré,
prečo ste choré.
Kto je tu na vine?

Pre úsmev zeme
ak tu žiť chceme,
odznova začnime.

1938

Vlastné stigmy

Svedomie vyplavené. Úder na gong.

Na súboj!

Pôjdeme, drahá Carmen, do arény.

Už zvonía čierne kastanety, drahý môj.

Do noci vykrvácal mesiac poranený.

Havrany dávno potratili ku nám smer.

Ktože nám príde z ruky osud hádať?

Pili sme z hriechu kalvárie, pili na úver

a privčas zadúšali na prsiach si hada.

Hlas náš sa prepadáva. Popraskaný zvon.

Páliť nás bude láska, páliť vlastné stigmy.

Dni zabrechali. Zubiská a ston.

Rodisko ošarpané. A čas nedovidný...

1989

V kôrienkoch smútku

Len s vlhou hviezd tak skloniť krehký
kalich

a nájsť zas drámy podobu,
odlúpiť unavenú tvárnosť, i keď vzali
storočia dумы do hrobu
pre slovo v najtajnejšom rozhovore,
čo dvíha rozzúrené prívaly,
a prečkať dozrievanie choré,
nad ktorým smrť a márnosť kývali.

Také sú návraty. Cez mramor pretekajú slzy,
vlhoba slaná žliabok vyrýva.
Človek si hľadá svetlo. Ale jeho oko slzí
a na strhanej tvári premieta sa nádej vírivá.

V sépiách diaľky bolesť odumiera,
poslednej nehy dávny hlas.

V kôrienkoch smútku preplnená miera.

Na zemi veľké proroctvá.
Vzdych a čas.

1946

V ťarche dvojich pliec

Úzkosti tlejúce nad modrým plamom sviec,
blikoty povzdychov nad Olivetskou horou.
Prekliate návraty. A žitie v ťarche dvojich
pleiec
skuvíňa v strhnutých koreňoch nocou chorou.

Krehké je brieždenie. Svetielko v diaľnych
tmách.

Ktože nám rozpovie, čo zajtra ešte svitne?
Proroctvá zapadli. Len psisko zavýja.
Podmyté brehy. A dni už si žobrujú mýtnu.

1940 (VRV)

Zbrodené šlapaje

O jeseň zazvonil už tvrdý verš,
na ústach siných dve-tri sloky.
Obráťte, vetry, obráťte
preťažké moje roky.

Do dna sme popíjali biedy blen,
ten život vždy si hľadá novú chuť.
Kým mladosť vyhúkla jak samorast,
v kanáľkoch srdca cítili sme poruchu.

Tráv zeleň vsiakla zarumené dni,
na cestách zbrodené a cudzie šlapaje.
Sodoma horí. Za ňou Gomora.
A Golgota tak ťažká je.

1941 (VRK)

Zažatá do tmy

Už dni tu zazvonili zaostreným veršom,
reprízu arén inscenoval čas.

Storaká ľútosť,
spálené rany,
storaká nádej v nás.

Čas vydráždený nasial vzdych a zrná
vyhlodané,
kopijs blenu pretla živých hlas.

Storaká kliatba
zažatá do tmy,
storaké svetlo v nás.

Len krása chleba v podpálenom ráne
spod strapcov farchy zreje zas.

Storaká láska
zažatá do tmy.
Storaký život horí v nás.

1948

Básnik

Dopovedz všetku krásu, potom odlož pero,
do lásky vdýchni posledný svoj verš.

Aj keď sa slnko ešte do hrôz nezastrelo,
chýli sa k smútku. Ty to dobre vieš.

Aj slová potemneli. Cítiš povíchricu,
poznatie toto aké strašlivé!

Čo dosiaľ prežili sme, iba hry sú —
Byť, a či nebyť. Už len nádej nažive.

Môj Bože, kde si mladosť s piesňou
zapadlo detstvo kruté za dlane.
podelíme,

Naivné hviezdy vytrhli sa zime,
dni naše neúprosne zrátané.

1989

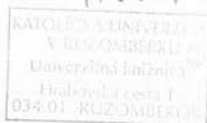
Mama

Taká je malá, celkom malilinká
jak v modlitebnej knižke krížik.
V očiach jej šuští chleba omrvinka,
čo nikomu tu v biede neublíži.

A ešte menšia . . . Už len ako bodka.
Takú ťa mám rád.
A v šatke rána, keď ťa nebo bozká,
vždy nám delíš krajček seba,
aby nebol u nás hlad.

1943

2012/F8087

Hodiny

Kus detstva s nimi v izbe malej.
To vtedy otec drobných učil nás:
toto je štvrť na druhú — toto pol.
Lež chlapec bledý rýchlo zabudol
a z času hodín roky odkotúľali sa.
Tie mama nenatiahne viac.
Len my tak rozišli sa
jak rúčky po dvanástej
a s nimi kus detstva v izbe malej.

1943

Zaviata pieseň

Kvapkami rosy
ponáhľá ktosi
z poľa von.
V ozvene stonov
k večeri domov
volá zvon.

Z bolestnej zeme
pozdravy nemé
klíčia v nás.
V hryzobe rokov
koľko je okov
na reťaz!

V prastarej piesni
smútok sa tiesni
na duši.
Prečo ťa, láska,
nenávisť ťažká
zahluší!

1953

Tmavá noc

Tmavá noc krajom sadá,
leto si drieme v sene,
stokrát som život preklínal,
že roky nedoženie.

Tmavá noc mrmle vetrom
jak žobrák pred dvermi,
stokrát mi život ospieval
zlovestný havran čierny.

Tmavá noc z výšky padá
na komíny a veže.
Oblaky zapálené smútkom,
kdeže to letia, kdeže?

1946

V poli

Studený vietor zachytil sa do korún
a do tráv,
chlapčiská pália vňať a zahánajú dážď.
Aj šarkan za šarkanom k ohníkom sa sunie.
Bohaté novolunie.
Bohatá vernisáž.

Chlebová vôňa ako vrstvy na plastickej
mape.

Aj úsmevy, aj rany.
Na čas a priestor život náš je vyrátaný —
Čím ďalej v bolestiach sa nevyznáš.
A predsa život i v tých ranách krásny je,
kto ho nie tak slepo,
ale otvoreným zrakom chápe.

Chlebová vôňa ako vrstvy na osudnej
mape . . .

Tak rád by objasniť širé polia
a nevynechať ani jednu byľ!
Nech víťazstvá a prehry akokoľvek tešia,
bolia —

sú čakania a scény, čo si toľko preľúbil,
sú vášne, boje, sú aj príkoria,
sú vzácne sny, čo v triumfálnostiach
prichodia,

lebo je nevýslovným šťastím odpúšťať
a milovať

a nazývať sa bratom,
kto vieru v ľudstvo nestratil,

keď človek človeku bol katom.

1956

Albumy detstva

Praskajú sny na kolotoči predjaria,
vždy čosi zbierame:
bolesť, úsmev, rozchody aj návraty.
Doprajme mladosti uchýliť sa za slová.
Albumy detstva, spomienky uhnetené
na úver.

Ako je dobre preberať si všetky prvé triašky.
A keď aj slovo na úplnku zhorí,
plamienky potratených diaľok,
vetríky blúzok, zvonkohra sukni,
čo ako budeš doma s nimi v svojej tragike,

na tejto Zemi vždy sa budeš učiť abecedu
lásky odznova.

1907

Na mape nepokoja

1

O tvoju noc som oprel svoje hviezdy,
kým tvoje hviezdy zapadli v mojej noci.

Chytali sme sa za bolesť,
ako mladí chytajú sa za ruky.

Obloha zívla ešte pred spánkom.
Nebolo neskoro.
Nikdy nie je neskoro,
lebo na konci sa nafahuje čas.

Aj keď mesiac po úplnku ostarne,
odlož si ma, pieseň moja...

Na oblohe tvojich odrenín
nádej každodenne prichádza.

Zatmenie slova pozorovali sme slnkom
a schádzali dolu tvárou do seba.
V zosypaných dlaniach skúmali sme tragédie,
pohyby všetkých stretnutí,
v ktorých sme sa potratili.

Kto by tu nechcel objať vlastné zabudnutie?
Kto by tu nechcel hľadať slovo života?

V topoľoch úzkostí sa naše cesty povadili.

Poranili sme bosú prírodu
a upíjali vášne z koreňov liečivých bylín.

Ale aj tak slza oplesnela,
kým v tepnách lásky pretekali rozčesnuté
brehy.

A tak sme my dávno z iskry odskočili.
Slnko sa vyzulo z krvi
a nenávisť si podelili ľudia ako dedičstvo.

Život je nevyspytateľná hra
a my sa hráme ustavične na život.

Na mape nepokoja hľadám sever.
Tu kdesi leží moje rodisko.
Bolesť mi dávno vošla do vlasov.

Bude pršať zo slova a z myšlienky —
Ale každý dážď má svoju dúhu.

V kozube horí zamyslená samota.
A tej sme sa vždy veru báli.

V čeľustiach času zasekol sa nový refrén,
kým všetko opustené prišlo na pretras.

Nakoniec rekvizity stupníc.
Dur — mol a niečo z tvrdosti.
... Kremeň, topás, korund, diamant
a človek.

Posledná tvrdosť mäkne v rukách človeka.

1966

BUDEME HVIEZDOU

Na hviezdnej vlne

Dali sme si slnko pod hlavu.
Kto nás to budí ohviezdenou nocou?

Pohli sme dejinami vnútorných súbojov.
Svitanie vyzlieka sa z neúprosnej tmy.
Ale my sa nevieme zbaviť slova,
leží tu ako nesplnený sen,
čo zapáľuje skutočnosť na obraz človeka.
To sú tie pohoria v jeho tvári —
doliny, žľaby, vrásnenia,
kde ťažko posúva sa bolesť,
lebo tá ostala tu ako dedičstvo tejto planéty,
tu na dne premien, kde skalné orly hniezdia
ako myšlienky a nevypovedané vety.
Učíme sa novú abecedu nekonečných
štartov.

Myšlienka nedoletí
ako šíp
a korytnačka s Achillom.
Vždy je tu osudová päta.
Ale my v čase odzváňame času.
Vesmír nás chytá na hviezdnej vlne.
Budeme hviezdou,
fialovým popraškom v priestore večnej
zmeny,

kde more dňa a noci prelieva sa do lásky,
ktorá sa potratila v stopách človeka.

A predsa sa točia —

Láska, hviezdy a obežnice človeka.

1966

Intímne

Motýlik vo vlasoch ti pekne pristal
a má aj krídla.

V očiach ti žiari objímania kryštál.

Jak stvorení sme k sebe my dva.

Okolo nás aj zaprášený oleander vonia.
Pozri, aj zabudnutý muškát!

Neboj sa, milá, neboj o mňa.
Keď potratíme všetky cesty,
budú nám ešte zapálené žitá

o jednej najistejšej šuškať.

1947

Pokora

Tak prišla si do puklín mojich bied a lásky
nadmutá vôňou horských plies. A bez otázky
zrel tvoj čas.

Čo zmývaš z mojich očí? Čistec nemá vrásky,
keď zrkadlím sa na hladine jak tieň ťažký
v matný pás.

V mozaike slov vchádzam plachý
do rozprávky
a začať neviem: Bolo raz... Ach, večné
hlásky
dávnych krás.

1947

Je krehká ako svit

Ešte sa krásu celkom neoddáme,
je krehká ako kalich na kvete.

Ešte sú vlhké sklíčka v amalgáme,
dve oči zastreté.

Len tiché slová šepkajte tu,
ešte dni rania,
ešte tu bolí ston.

Len nevyrušte tichosť svätú,
kým doznie popukaných veží zvon.

Snáď postačí dnes dlane oddať dlaniam,
ak chcete pohľad k tvári len—
nech silné neporania

sen.

Ešte sa krásu celkom neoddáme,
je krehká ako svit,

ešte sa v srdciach ubolených láme
vzdych.

1947

Neha

Spod prstov unikáš mi ako rosa.
Tvoj dotyk poranený bozkom páli.

Mlčíš. Len tvoje snenie zachvelo sa
v tajuplnom žiali.

Prídeš, viem. Vôňa kvetov spať ti nedá,
pohliadneš, i keď zrak sa zdráha,
kým z mračien luna bledá

dosvieti, kde ty sama v láske siahaš.

1947

Verš

Ešte sa vráti k všetkým ľuďom
a bude hľadať blízky hlas.

Roztopí čas. A sen mu stečie studom
jak rosa z rozbitého skla.

Len lásky dotkne sa tak nenápadne.
Posiedka tichých slov.

V kútiku oka nádej na dne.
Krčiazok slz i príchýľov.

1947

Chodník

Do klasov v poli vústil krehkým šerom
pokorný biely v kráse palety
vždy tajný pred večerom
kalichom noci zastretý

Snáď vyššie popretína obzor nemý
a vábiť bude v ďalšie pocity
on začína a končí v zemi
kým ja sa vlečiem po ňom smútkom rozbitý

Šľapaje moje rušia tichosť svätú
uprostred hudby nekonečných sfér
dotykom cítim krásu zaodetú
čo krehne v nevysloviteľný mier

Pavol 1944

Podoba

Tichá si bola pri mne zrána
pod farchou zím
pokora dní a nocí štvaná
do ťažkých vín

Podobu kreše človek vlastnú
na seba zas
keď v očiach vyrovnaní hasnú
pre žiaľ a čas

Zmierenia ťažšie biedy zeme
rozkvitli nám
vavríny smrťou rozpletené
ponesieš sám

Trencin 1944

VRÁTIM SA

Vrátim sa

Vrátim sa a začnem zo spomienky nový život
Všetky cesty povedú k slnku
Kým láska zapáli srdcia ústa zobáčiky
Lebo sa kameň dvojcentový odvalí
Zas budú oči strebať pohladkanie nebies
Korene praslíc prerastú každým priedomím
A včely roznosia pokoru
Medovinu vzbury
V poslednej dúhovke
Čakania

Zas príde nenápadne jedna jar
V rozpuku opäť nové plody
Nádej sa zaokreše do kameňov
Už nie do srdc
Lebo každé srdce bude láska a posolstvo
Len dlane
Oči
Túžba
Ostanú na prahu dunivého storočia
Dlane ktoré na klávesniciach prstov
Dohrali fúgu rozpadnutého detinstva
Keď slzy ryli stopu vráskavého verša
Slová sú studené
Slová sú staré
Na kľuky studníc sadajú si mračná

A deti púšťajú zas loďky jantárových

Akoby sa nič nestalo na svete

A zem rodí

Zem sa točí

Človek prežúva zapadnuté noci

Márne ťažkal strapce siedmich mudrcov

Na dlaniach napnutého času

Cez ktorý strebali sme víno zániku

Mušt rozvíchrených dejín

Kde neprivrával sa ti ani strom

Ani vták

Ani len človek na tejto planéte

Čo vyslovil by za vás všetkých

Hymnus nádejí

Na toto slovo vyhľadáva básnik nový rým

Vojak ochranný okop

Maliar farbu

Toto slovo tiká tiká dvoma pólmi

Lebo má svetlo všetkých zemí

Lebo má hviezdu narodenia

z nepominuteľného svetla

A na jej zlaté ostrie sadnú holubice návratu

Do stredu všetkých rozhorených lampášov

Do kruhu vyznania

Hlboko

Cez uzavreté ústa zbedačených kolón

Na scény kde sa v potu krvi hľadá krajček
úsmevu

Teplá slza

Potešenie z milosti
To bude raz zlatý čas bez hrôz a biedy
Podobný milencom čo hovoria o láske
Ktorá neumrie na bolesť
Ani na frontoch
Ani na injekcie Coraminu
Lebo je v každom záhybe srdca ako perla
A nezmyje ju transfúzia krvi
Nenávisť a kliatba

Ale sa rozleje do záhybov klbov
Do lôžka obetí
A bude priasť nové tkanivo úsvitu a šťastia
Vytlačí do ciest a koľajníc
Iniciálku nádeje

Jediná studnička
Jediná pieseň
Ktorá ešte ostala

Milióny živých dopovedia ortieľ zeme
Za všetky doráňané rána
Ktoré pretínala vyziabnutá luna večerov
Keď krvácali srdcia zlatým pyľom obzoru
Za všetky ohništia v ktorých človek
stratil seba
Za prischnuté odriekanie rapsodických dní
Za postreh v márnici večnosti
Za hviezdy ktoré predpovedali zjavenie
Za mŕtvych vysotených odtrhnutým
tajomstvom

Ktorí chceli žiť
Hľadať maják života
A navždy zavesiť nevysloviteľnú bolesť

Len slza zľadovela od človeka
A láska
Odchádzala za kvetmi

Každá skutočnosť a sen sa pominú
Na konci života sú ešte kvety
Do nich sa vteliť jediná pieseň stvorenia
Lebo smrť a život hodia o našu bielu kocku
Prškami mlčania padať bude lós

Bobule výsmechu
Sneh nesmierneho opustenia
Kde lístie odchádzania priplazí sa vetrom
A najteplejšie slovo vykúpenia
Narodí sa
Z úfnosti

Raz budete všetci blízko životu
Tak ako kedysi neskutočnému snu
Zas prídu proroctvá ružového spevu
A pokoj budú kolísať len kvety
Chvojiny súmrakov
Hviezdy
Slzy jeleňov
Čisté jak horský prameň
Ktoré tu hľadajú spočinok na katafalku
ihličia
Lebo sa odkotúľali z ľudskej tváre
Povojníkom slzy

Cingálkom rosy
Tam budú čakať ráno zmierenia
Krídelká detských dlaní
Všetky ruky stromov budú siahaf po ňom
Viac ako ľudia
Na kamenných doskách osudu prelomí
sa hnev

Lebo musí prísť nádej do krvi
Prápory plameňov horia zajtrajškom
A v diaľke sa už brieždi na báseň
Znamenie nebies neklame
V arkádach diaľok budú čerkať kľúče lásky
A oči otvorí sa papršlekom viery
Odostrú belasé belmo zhavranelej tmy
Nech kvitne v nich snežienka nových nádejí
Nech mihotá blikavka úľavy
Všetkým živým ktorí tu ostali
Ktorí prisahali na Pravdu a Krásu
narodených

Na Lásku všetkého stvorenia
Ktorí nestratili seba na úvetrí času
A prešli
Krvavú Golgotu

Nič sa nezmení a všetko sa bude predsa
meniť

Stromy
Kvety kamene
Úsmev a bolesť
Pominuteľnosť a márnivosť
I ľudia hľadajúci nové slovo
Pretože ozvena priepadlísk sa nevráti
Len výšky zastonajú od nádejí

Lebo si na chodníkoch najťažšieho vykúpenia
Všetci poznačení odvahou
Stisneme ruky
A zašepkáme jediné proroctvo
To nebude už Sibyla
Tú každý nosí v sebe
Jak zapadajúce slnko hviezdu čakania

To nebude už Sibyla s vlasaticou
v kamennom čele
V zákutí nariekania rozbije sa bolesť
Zlorečenie prázdnych vyznaní
Krutý hlas
Ktorý sa vtisol do hlasiviek oddanosti
Aby v tichosti prekričal zavýjanie
skutočnosti

Lebo je možno všetko dosiahnuť
Keď dosiahneme svoje vnútro
Kde sa viac nehovorí o nenávisti
O tragédii Nebies a Zeme

A len hovoria
Ako by bolo krásne
Spaľovať sa ohňom odovzdanej lásky
Raz možno skončia strašidelné spánky
Každá tma rozvidní sa
Na ústach zasnežené slová
Pokryjú zaviate hry prázdnoty
Kde nebude stáť hrôza
Len útecha príde ako z úprimnosti
To vtedy zaplačete od radosti

Keď prestanú nápadné tichá
Ihlica seizmografu
Naznačí diagram rozčesnutých odkazov
Verte
Kalich utrpenia preleje sa teplou slzou
spomienky

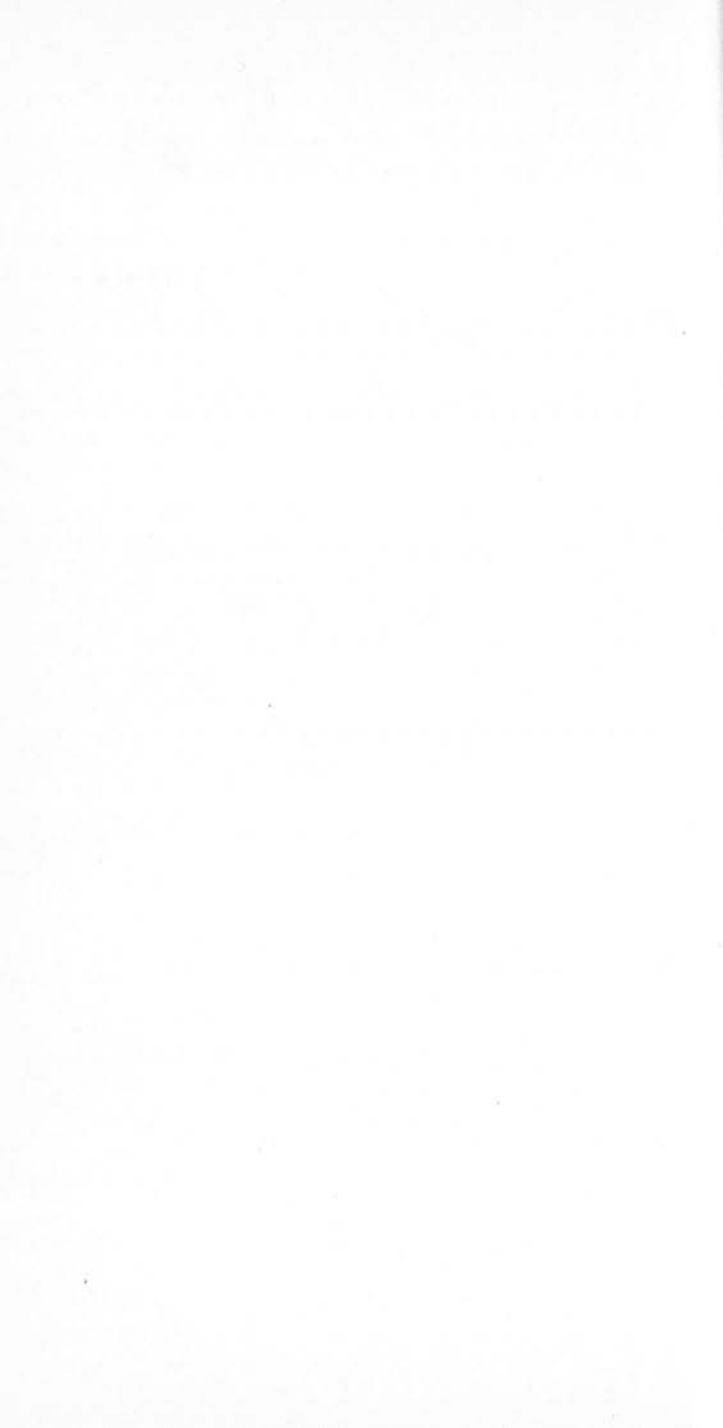
Jak kvapka vína
Ktorá vyrušila
Zabudnutý sen

To bude najnevinnejšie stretnutie
Bez slov a rúk

To bude zas len ako vtedy prvý raz
Srdcia
A
Oči

1948

TUŽBY

Túžby

I

Závratné túžby zaduli do všetkých
kontinentov nášho myslenia.

Závratné túžby okrídlených zajtrajškov.

Obchádzka ľudskej rasy. Zákaz parkovania
v rozbúrenom polosne.

Ó, stopy vyplavené morom pretvárinky
a neistôt.

Kahance veršov presnívaného detstva.

Tušené večné priestranstvá, skameneliny
a nové

svety v poludníkoch neodkrytých vecí.

Ešte sa všetko neobjavilo a vždy je čosi
nové pod slnkom.

O srdce človeka sme si škrkli zápalku
slova

pre iskru nepokoja a stálych súbojov.

Dali sme si ho do stredu tiaže, slz
a neúnavných

sizyfovských márností,

lebo aj slovo skamenie, aj vzdych

pod bremenom času,

v ktorom sme vliekli vzdor a plač svitania,

kým naučili sme sa milovať a ľúbiť sladké
vody

doráňaného domova.

Vo vlastnom svedomí sa odtrháva
znamenie
márnivého slova.

Ktože to blúdi na križovatke vzdychov
a oslovuje
Ťa najvzácnejším menom?

Závratné túžby, mohutné, večné, plné
nepokoja
na všetkých kľboch naklonenej osi.

Prastaré hučanie pominateľnosti, keď
súhvezdia
skrvavené čistili sa už len v ranách milosti.

Zažatí trieskou slova od iskry myšlienky
hľadáme
úsmev medzi tmou a samotou.

A keď deň sa chytil od pergamenov
Svitania
v iniciálkach S L — Svetla a Lásky,
a Lásky,

vtedy už všetci na múroch večnosti
zvestovali svetu nový príchod
zrozumiteľnosti.

A duní a duní.

Jak spodné návraty, keď sa predstavujú
horstvá
a pásma nových vekov.

Zvetrané túžby zaklesnili všetky začiatky
presýpacích hodín.

Zvetrané túžby, sestry neskončenej invázie
snov!

Zvetrané túžby, darkyne krvi vydedencov
samoty!

Ó, nedočkavosť, ktorú ste ovlažili, osviežili
pod uhлом odpúšťania.

Do atómového zákona sa básnik zapísal
s vami,
aby oči viac už nehorkli.

Básnik, nad studňami vystavený previerke
všetkých
dejín až do krajnosti,
nevystačí už s alchýmiou slova farebných
čriepkov

jantárových západov —
v prapríčinách žmolí mlčanie ďalekých
zápasov

a ložiská nových stretnutí,
lebo aj slovo odtrhlo sa z modulácií
večnosti

a drží sa svojej balistiky poryvov.

Jediná esencia pohybu v ťažisku i bezťažke,
na vláknach svetla a zadaždenej temnoty.

Iskrenie pominuteľnosti. Osud na dlani.
Bližšie

k zemi, kde sa triaslo dozrievanie.

Bližšie k zemi, kde vyzváňa vzduch
a slnko, kde
ľudské stopy rozvoniavajú čerstvým
chlebom.

Ó, svetlo. Slnko rúk a života, jediná
milosť a sviežosť do plameňa všetkých
nestratených nádejí.

III

Radostné túžby, spievajúce prítomnosti, ódy
zajtrajškov.

Radostné túžby, ktorými kráča kadencia
hliny.

Radostné túžby, kde sa vyplavila slanoba
a márna
horkosť slova!

Ó, zaklínači hadov, ktorí chceli spomaľovať
všetky
dozrievania času.

Radostné túžby zatúžili po vzácnych
kvetenstvách ďaleko
od civilizácie metafor.

Dostali sme sa k sebe. Naše cesty
vybuchujú ako dávne
zákony s nárokom na slnko a rodnú zem.

Naše cesty vylupnuté zo škrupiny
spravodlivosti
na spenených vodách odvekých právd,
naše cesty spievajú a zaostrujú hymnu
pre tých, čo

nedôjdu už na rózcestie nenávisti,
naše cesty — biely prápor zeme,
naše cesty, ktoré tu ostali ako prastaré
rekvizity
už len tak na domyslenie,
pretože deň si už nikto nepomýli
s postrieľanou nocou,
naše cesty, ktoré sa rozišli s ozvenami
havranov,
naše cesty voňajúce dráhami hviezd
a nádejí.

Ó, cesty jabloňové!

1965

STRETNUTIA

Na rozhraní

Vy všetci, čo ste zapálili sviečky vianočné
a nakrojili prskavky samoty,

Vy všetci, čo ste v jantárovej vôni ihličia
spáchli z koledy a salašníckych piesní,

Vy všetci pri praskajúcich krboch dôvery,
pri tranzistoroch a radiátoroch pohody.

Vy všetci na obrazovke svedomia
v napnutom
luku zajtrajška,
otočte gombíkom detstva, nech preleje
sa čas

jak víno z korálovej révy,
lebo sa rúčka posunie o jeden dielik
večnosti,

o jedno súhvezdie aj z nás.

Najsladšie odbíjanie. Zem zvoní prípitkom
ako priam básnik novým slovom.

Ó, sladké posúvanie na prelome rokov...

1965

Varna

Obrázok zlatej Varny
je ako nádych jarný,
je ako sen.
Závetrie tichej palmy,
kde oslík skromnosť dal mi
na každý deň.

Od mora láska vane,
Varna je milovanie,
je samý kvet.
Keď šarlát zhorí vo mne,
zažnú sa nové ohne,
môj minaret.

Varna ti šepká: ostaň,
napi sa z mojich fontán
pre rozkoš krás —
Podáva dievča kvety,
jej oči sú jak svätý
chrám Nikolas.

Na schodoch katedrály
milenci tichí stáli,
zvonili tramvaje.
Náladu celkom snivú
splavíme v akváriu,
kým Varna tmavá je.

On a ona

Nechala ho žena
a on sám býva v skalách pri mori.
Teraz maľuje akvarely v zátokke.

Nechala muža
a býva s iným v horských samotách.
Jej deti recitujú z Ovídia
P

R

E

M

E

N

Y.

Hory a more majú svoju uhlopriečku.

Ľadislav prišly 1959

Stretnutie

Stretol som detstvo na pobreží
celkom sám.

Cítil som more, ako beží
bohvie kam.

Chaluhy, mušle, morské riasy,
lastúry —

Čo sa tu voda z ťažkej krásy
nazúri.

Ktože to kráčaľ pred mnou dneska.

Ktože len?

Posledné slovo, čo tu v penách plieska —
oželiem.

Štafeta vln sa z hlbín vzdúva
ako les —

beriem si dúškom celý úval
na bolesť.

Si plný vln a plný mora,
plný snov —

hmlovina zlatej dúhy padá zhora
z rubínov.

O večnosť hádame sa s časom
pri skalách.
Ej, akoby nám hrala zlatým hlasom
píšťala!

Potom nás pieseň pozošiva.
Zlatá niť.
Len detstvo nestihla už vlna živá
zachrániť.

Ratlík 1966

Versailles

Zlato sa dotklo brány
a veľkosť rozložila svoju ružu v nádvorí.
Utíchol dupot koní,
chichoty dvorných dám.
Uprostred koník opustený
a na ňom Ludvik štrnásty tak sám a sám...
Posledná stráž a stojka prišla na kráľa.
Tu stoja a sa radia
Levau, Mansart, Charles Lebrun,
kým z oranžérie si hore parkom vykračuje
majster Lenôtre.
Dvíhajú kameň a zeleň,
aby sa vysmiali kráľom, turistom a storočiam.

1965

Dôme des Invalides

Renesancia kameňa a myšlienky.

Aj tu je dávno po boji.

Na červenom sarkofágu svetelný lúč operuje
minulosť.

K nohe zbraň!

Rivoli, Pyramides, Marengo, Austerlitz —

K nohe zbraň!

Yéna, Friedlant, Wagram, Moskva.

Kameň a sochy.

Za jeden frank sa ponúkajú všetky víťazstvá,

Napoleon Bonaparte na rade!

Je ho celý Paríž, Európa, celé dejiny.

Velikých mužov zem sa bojí

a oni sa len báli zeme.

Na poctu zbraň!

Paríž 1965

Na Place du Tertre

Slnečník, stolička a stojan. Na kolenách
paleta.

Pod holým nebom samý ateliér.
S'il vous plaît, monsieur, Souvenir!
A hneď aj priamo štetcom načne ťa.
Pár ťahov
a cez tvár ešte siluetu Sacré-coeur.

Paris 1965

Spomienka na Roberta Desnosa

Otváral srdce a posunul vždy báseň o nádej.
V nádeji chytil slobodu,
veršami prepašoval oblohu
a tá ho celkom ukryla až u nás v Terezíne.
Bolo to dávno, dávno v strašnej zime...

Tu kdesi býval v tejto ulici.
Murári ťahajú lešenie
a milenci snívajú o novom byte.
Piesenka krúži. Ostalo víno nedopité.
Tí dvaja bývajú už v novom byte.
Ukladajú pianino, knihy do knižnice,
popolník a fúkaného koníka.

Tam kdesi ponad Seine hviezdy recitujú
báseň,
ako Robert Desnos uzavreté srdcia
odmyká...

Paris 1965

A more si ťa spieva

Tu je to ticho z obrovského hluku
hlbočín.

Rozpadom chvíľ už cítiť večnú ruku.
Útočím

na diamant a perleť aspoň zrakom
k obzoru.

Vráťte ma ešte prečudesným vtákom,
sny dávne albatrosy pozobú

a na vrcholcoch rozvlnených strmín,
kde čas má svoju príčinu,
do vlasov navliekam ti slnka rubín,
nech si ťa mokré vetry privinú,

lebo som v mori prespal prietrž nocí
a horel piesňou krvavou,
aby mi k ránu v strapcoch rosy
každý verš zvonil úľavou,

lebo som bosým krokom všetky taje
vyhmatal.

Samota tvojich očí presmutná je.
Nemajú konca všetky stigmatá.

A more si ťa spieva víchrom
a more si ťa zapíska.
Svitane kolíše sa v čase príkrom,
na mesiac vyjú vlny, sny, aj skaliská.

Baltík 1966

Doma

A opäť doma, Považie ty moje krásne,
materidúška, podbeľ potratený pri štreke.
Dych sa mi tají, zmĺkli exotické básne.
Rozprávka rodná, recitujem si ťa. Oči
privreté.

Pšeničná vôňa stúpa do živičnej hory,
na šnútku lásky doliny si k vrchom
navliekam
a kým tak domovina celá do teba sa vnorí,
zamávaš koscom, deťom, šarkanom, čo letia
bohviekam.

Voňajú chlapi robotou a rodnou zemou,
vo vlaku je ich celá hora, samý les.
Belasé nebo líha ku hrabačkám v pokosené
seno.
V cudzine človek bez domova prázdny je.

Bulváre, Hyde Park, Piccadilly, Versailles,
Paríž,
Porýnske strapce, Schönbrun, Oceán a, bože,
čo ja viem —
v tom zlate ty však jediná tu najčistejšie
žiariš,
ty drahá moja, moja rodná zem.

Tak opäť doma, Považie ty moje krásne,
materidúška, podbeľ potratený pri štreke.
Dych sa mi tají. Zbohom, exotické básne.
Rozprávka rodná, recitujem si ťa.

Oči privreté.

Jilina 1966

NA PERGAMEN

Na pergamen

I

Na slnku tvojej slávy zunia zlaté deje,
živíčný prsteň, rodnej zeme presný stred.
Aj kameň neľútostný o srdce sa chveje.
Ó, mesto moje, s tebou tak sa zamyslieť,

keď noc sa zavesila do okenných rámov,
čas v ktorom ožívajú nepokojné sny.
To vtedy zvony na trhlinách bielych
chrámov
zaklesli do kameňa úsvit bolestný.

Preto sme v múroch твоjich ponad klenbu
čas
na ramenách si niesli príchyl čistej piesne,
keď krutú mladosť dali stigmám napospas.

V uličkách úzkych staroba si drieme
prečudesne.
Ó, mesto, v tebe cudzincami nikdy nie sme,
ty vlastným dychom zohrievaš a chrániš nás.

Ty vlastným dychom zohrievaš a chrániš nás.
V znamení slnka spútali ťa riečne žily —
k tebe sa zdvihla zem, keď bolesť zlú sme
žili,
keď kolisky a hroby prečesával čas,

ktorý tu ako voda neustále tečie.
Tak odkrajoval výsady a práva terra Selinan,
keď mor si líhal k ľuďom, statku, zelinám
a nemal kto by zažal mŕtvym čo len sviece.

Len zvony chmúrnej veže predlžujú vzdych.
Aj korózia dejín z pergamenov vanie.
Je toto mesto dlhočizný sprievod ustatých,

je toto mesto trpký vzdych a milovanie.
Priam do kameňa Dadan verše dorýval,
keď polnoc vtiahla na Horný a Dolný Val.

Keď polnoc vtiahla na Horný a Dolný Val,
kováči skuli nový mesiac v starej vyhni.
To vtedy Váh už Pivovarskú podmýval
a plte pribíjali. Soľ a tovar strižný

vyzváňal v priekupníckych plachtách. Biely
snežil. A na Studničkách pod Čepielom
plátno.

Cechy sa rozložili do svetových strán,
keď grófske erby zašumeli v nenávratno.

Od veží ku radnici úzkosť kráča s katom,
pisári do Žilinskej knihy založili meč.
Kamenné stránky. Ó, krv na rubáši zlatom.

Kľačíme pri slovách, a v slovách nebezpeč.
Predplatili sme miesta. Kameňujú dlátom.
Na večnosť zvonja. Nemé scény
pod ornátom.

IV

Na večnosť zvonja. Nemé scény
pod ornátom.
Stratil som veky. Aj tie ľahli do erbu.
Trikrát som cintoríny vláčil z pohrebu
cez polnoc medenú. Kam idem? Čo už
na tom!

Koleso mlyna zadrhlo sa na Rajčianke.
Kolotoč dejín. Všivák, Kysuca aj Váh —
husitský kohút opadaný na vežiach.
Sú to už veky. Oči nevyspaté v jamke.

Pergamen šušťí. Kameňa sa pýtam sám.
Aj tmy, aj hrobov. Kde sa deli dávne deje?
Kokarda hurbanovská z budatínskych drám.

Som smrteľník, čo ešte večnosťou sa hreje.
Čo je tu k zabudnutiu? Cesta k detstvu
kde je?
Cez brány mesta stáročiami prechádzam.

V

Cez brány mesta stáročiami prechádzam
a vedú ma jak výtržníka do šupárne.
Stokrát som do konšelov rúbali. Všetko
márne.
Aj vlastné kroky sa mi vyhli. Som tu celkom
sám.

Z radničnej veže cengá. Vzdych a poprava.
V Kálove na mažiaroch Labanc pohráva.
Stokrát som žil a stokrát mrel. Do múrov
zašiel.
Žobráci kolo fary. Opevnený kaštieľ.

Aj potme cítim v týchto miestach dávny
hrad —
fanfáry, turnaj, rodnej reči majestát,
Turons, Lucie aj Moreny a Vesny.

Ó, zem, čo dýchaš slávou v bolesti i v piesni!
Padajú kríže do krýpt. A dej za dejom...
Spí mesto kráľovské a horí nádejou.

1967 (RV)

NOVÉ SLOVO

Nové slovo

Hľadáme si nové slovo,
aby sme boli celkom moderní.
Predjarie horí z každej metafory.
Ako je ľahko narobiť ich na tisíce:
hviezda sa opíja — plaším prírodu —
nasypem ti prietrž mračien —
diaľky načínajú nový autogram,
stromy sa rozvážajú s oblohou,
atď — a tak ďalej...
Ale aj metafora vrždí pod nohou.
Niekde sa tomu vraví vyznanie.
A tam sa končí hra.
Poézia, sestra moja, čo sme tu dlžní životu
a čo smrti?
Slovo a čas posúvajú na pretras.
Nepremenná večnosť na úvetrí márnivosti
zeme
pribuchla dvere pred nami.
Ktože nás prenocuje v dohrýzanej samote?
Vzďaľujeme sa k sebe
a zbližujeme od seba.
Návraty vyplavené mnoho nepovedia.
V popraskaných zvonoch odlievame
vlastnú trýzeň.
Ale aj sny aj básne majú svoje dejiny.
Sám si medzi nimi.

V očiach sa zapáľuje modrá naivnosť
a potom vzklíčia na bolesti rýmy.
Nad hlavou hviezda odtrhnutá z brehov
a potom . . .
potom — uznojený potom
bežíš ako plátno s filmom,
bežíš za životom.
Viem, všetko aj tak dneska nepovieš mi . . .
Hľadáme si nové slovo,
aby sme boli ľudskejší a nežní . . .

1967

Hľadáme bod

Oči sú plné
lútosti.

Kto nás to volá k lune,
keď nevie, ako uhostiť

buriča, čo sa búri sám
tak často proti vám aj proti sebe,
čo vyhol všetkým kulisám
a dejstvá odkrajoval o vode a chlebe.

A výstup za výstupom
šinie sa.
Monológ odistený na iskrení tupom.
Prekliaty život, zabudnutá finesa.

Hľadáme bod. Aj bolesť ťažko zastrieť.
Môj Archimedes, čože nám to vypadlo?
Nocľahy opustené. Zatuchnuté šiatre.
Čas opiera sa. Zaškrípalo kyvadlo.

Už seba samého tu hráš,
opona hore.
Vrátili vstupné. Rozčesnutá samopaš.
Pod nami rozvlnené more.

Zlý som ja herec,
aj mama chcela, aby som bol kňaz —
vo vojnách nepadol som prvej strele,
nech osud prišiel akokoľvek na pretras.

Plameň a trýzeň pretavili verše,
čo dneska z toho mám —
Mesiac sa odkopáva ponad topole a jelše,
v kuchyni starý ošúchaný otoman.

Okná a slučky,
vietor ich kníše za slová,
niekto sa do myšlienok chytá poľahučky
jak na predjarí triaška marcová.

Hľadáme v sebe sny a rodnú hlinu,
hviezdy nás potratili nad kvetmi.
Dohrala platňa. Posúvajú inú.
Obhraná ihla. Do tmy, pieseň, zasvieť mi

okrajom duše,
veď dávno som sa s láskou vyrovnal —
voš po vši prežiera a kúše,
aj báseň samoty už stúpila nad normál.

Kto nás to príťahuje?
Studienky sťahujú sa do skaly.
Všade sú myšlienky a ruje.
Pramienky čisté, keby sme sa ku vám
dostali!

A na zemi je toľko hviezd

Škrtol som o teba
a zapálil sa stofarebný ohňostroj.

Chveješ sa ticho nad polnocou kvetov
jak vták, čo naučil sa spievať rannú rosu.
Päť prstov na šmykľavom zipse tvojho
drieku.

Závratné búrky,
rozpálené vyznania,
poddajné vzdory krutých dotykov,
plastický zemepis výbuchov a kopcov,
dolín a strmín.

Na tvojom tele skúmam históriu triašky,
miestopis a pásma večných nálezísk,
vodopád krvi,
vzdor a súcit,
najvzácnejšie katedrály,
stĺporadie pohanského obradu.

Ó, nepokojné fjordy za úplnku prs.

Ovocie ďalekých plachetníc,
ovocie nenačatých hriechov,
z ktorého šupka vždy sa bude sťahovať,
ako sa sťahujú
rolety, blúzky a sukne.

Opona netušených drám,
opona, kde už slovo nezostarne,
opona, kde si bolesť odpúšťame,
opona, čo nám lásku nevyhodí na oči.

Vždy je tu čosi nové a živé,
mučivé ako túžba,
priesvitné ako vyprahnutá púšť,
nenásytné ako kameňovaná mladosť,
v ktorej sa žije medzi dychom a snom,
medzi dvoma súmrakmi,
medzi stamodtiaľ a nikam,
medzi samotou, čo praská pod nohami
ako hviezdy zachytené o krovie.

Tak jednoducho milujeme
a tak ťažko odpúšťame si.

Sme plní dňa
a plní seba a plní zeme.
A na zemi je toľko hviezd,
a na zemi je toľko lásky.
Kyticu z nich ti spravím červenú,
aby si horela slnkom a piesňou,
aby ťa mohli trhať, milovať
a zhasínať,
aby si prešla celkom do tmy.

Vtedy by som ťa aspoň cítil a poznal.
Na obrus oblohy prestieram ti úsmev,
nech vyzvára nám jantárová noc.

Sme celý život nekonečná cesta lásky.

Opretí o zábradlie vytratených hviezd
ponúkame sny a jednoduché slová.

Aj seba premieňame na drobné
a často hovoríme, že sme nešťastní.

Aké len šťastie prežiť jeden deň!

1967 (P)

Ovocie ^{ale}enal.
ovocie ^{nen}nev,
z ktoré ^oš
ako sa ^{fa}h
rolety, ^olú ^zisky.

Opona ^{ne}uviezd
opona, ^{de} ⁱ.
opona, kde
opona, o ⁿi.

Vždy j tu
mučivé ^{ako}
priesvité a
nenásyté a
v ktore sa
medzi vom
medzi ^{am}
medzi ^{am}
ako hviezdy

Tak jednod
a tak ťžo

Sme plí ^dř
a plní ^{ba}
A na zmi
a na zni j
Kyticu: ⁿⁱ
aby si prel
aby ^{fa} ^{nohl}
a zhasí ^{ať},
aby si reš
reš

etkých bied

lanét

vydedencov,

om kvietku —

,
v,
e ruky

ôňu
dozrievania,

Čas nestojí.

Hviezdy si našli cestu inú.

Už prší poranená láska do spálených útrob,
blkoce milosť,

i keď slovo dôvery sa zostarelo
jak zahlušená úzkosť v kročajoch krvi.

Tak divno Zem sa krúti v porátaných snoch,
tak divno v porátaných slovách mieru.

Nádeje potrhané viažeme si do modra,
ovisnutý šarkan v elektrických drôtoch.

Krvavá osnova,

z ktorej vypotácali sa spomienky.

Posledná pieseň zavrznutá v pántoch

mlčania,

sedem slov na ruženci vymodlených rúk.

Trháme takty plné hviezd a slnka,

slzami hľadáme si zem,

čo v koreňoch sa odučila bolestíť.

Ó, zem rozvidnená, ty si celá v nás —

všetci sme hřístkou rodnej hlíny,

zanesení dažďom slov a kvetom odpustenia.

Ktože nás určí v pominuteľnosti

podľa materského znaku krutých neistôt?

Trhlina lásky, kde prameň stratil oba brehy.

Páli nás pohľad späť.

Ale my vždy sa budeme vracaf k tebe,

kde naše detstvo nevybledlo na úvetrí času,

kde sa nám cnie po teplej hline,

v ktorej sme zurážali i zohrievali slovo

a odpúšťali si všetky modriny a výčitky.

Ktože nám povie: sen či skutočnosť?

A či len prvé zastavenie
v strede Oblohy a Zeme!

Na trávnikoch a konváliách kotúľa sa:

— Hádala by hádala
u koho by badala,

kým kdesi za ohradou rozbíjajú atómy.
Mŕtvi, je aspoň aspoň v smrti mier?
Živí, kde ste ho dali!

Do kadlubiny márnivého času
sprchla betlehemska hviezda.
V kamenných mestách horí kliatba tisícročí
za všetky smútky odlúpnuté z čiernych
prorociev.
za všetky slová odhodené pri dverách,
za všetky odrieknuté chleby,
za všetky tváre popraskané vetrom zúfania,
za všetky dni a noci čakania,
za všetky oči pozdvihnuté k človeku.

Bratia,
vy svätci tejto rozpálenej púšte,
ktorí ste v rade narodených,
ktorí ste žili Apokalypsu
a tajné znaky spaľovania,
ktorí ste pili z dúhy každú kvapku odvahy.
rozsievali vetrom utíšenie bolesti
nad rumoviskom,
nad troskami,
nad nedovidným horstvom zamoknutých
križov,

kde hrdinstvá sa potratili v nápisoch,
kde na črepinách samoty vybuchuje
testament
a ponížené svedectvo.

Bratia, ktorí ste nezhášali pieseň
v pahrebách,
nenechali zem,
nezrážali dúhu do temnôt.

Krv žije, krv bije, krv sa vzdúva,
mŕtvi — živí, živí — mŕtvi,
večítý obeh tragiky —
zubadlá dejín, z ktorých bude erdžať láska
a ľudia v zosúvaní svojho kríža
zabudnú na nenávisť a na bolesť.
To vtedy prídu nové deti.
S fakľou mladosti vpochodujú do ulíc
a postrhajú plagát zúfalosti,
čo rozleptával v očiach hrudku nádeje.

To príde nenápadne raz.

Vy všetci, bratia pasiek, hôr a grúňov,
ktorým skalné orly vyklovali smútok,
bratia s kahancami dúhy v štôľňach
kamenných,
bratia s dlátom, kladivom a perom,
bratia začmudených miest a ulíc,
ktorí nosíte v srdciach testament mŕtvych —
rozvíchrení, ktorí ste tu ostali,
ktorí ste nemali mladosť a pohľad hviezd,
ktorí ste osud presievali v zásobníku
zápasov —

básnici, sochári a vedci,
odpálte ohňostroje snov!
Nech vyprskáva láska.
Dost' bolo vápna, jám a pokropených stien.
Dejiny sú príliš úzko vyklopené k slnku.
Prstami vyhmatajme korene a cesty,
ohne a vetry.
Ponáhľaj sa k životu, kým je čas!
Nech zvoní ruže v jabloňových úsvitoch,
kde ešte chrká čistá piesenka,
ktorá sa nestratila,
keď vybuchovali kytice zániku.

Bratia, ustavičný pochod v stope človeka —
ktorí ste zem zdvihli k svitaniu,
ktorí ste nevyhnali prastaré slovo lásky,
ktorí ste srdcom vyhrabali slnko z temnoty.
Ó, bratia —
jediná cesta od človeka k človeku,
jediná reťaz všetkých živých na ZEMI.

Od srdca k srdcu,
od nenávisti k odpusteniu,
od uzimenej túžby k túžbam slnečným.

Ó, ľudia všetkých zemí —
kým je ešte čas!

1967 (DZ)

Dobrý deň, MESIAC

A Zem sa odistila láskou
a na oblúku verneovských snov
vyšíva človek nový oblúk vesmíru.

Ó, ruky, ktoré škicujete novú trasu dejín,
ruky požehnané v ohňostroji prorociev,
ruky, ktoré pohnú Mliečnu dráhu samoty,
ruky, ktoré budú dvíhať svitanie.

Tu kdesi šušťí piesok z kráterov,
zdvihnú sa ozveny odviateho svetla —
hieroglyfy vyhasnutej modlitby vôd
a víchrov,

kým pozemšťan stopu po stope
zmapuje každú samotu a bolesť Mesiaca.
Hršť zeme,
hršť mŕtvej existencie,
hršť nenačatej horniny.
Tu kdesi zazvoní stopa po stope,
lebo len človek najbližšie je životu.

Dobrý deň, Mesiace —
lunárna kytica ruží,
ktorú si kladieme do krčiazka pamäti.
Buď s nami, pieseň Človeka,
buď s nami, existencia lásky.

Ale Zem je nevyspytateľná v jazvách
vrásnenia,
na pleciah berieme si všetky obežnice.
Šepkáme ZEM a ozýva sa VENUŠA.
Ó, Prasila rúk a lásky,
ktoré nás rozvešali na oblaky,
ktoré nás predurčili blahorečiam koreňov.

Dobrý deň, MESIAC!
Dobrý deň, prvá stopa človeka!

1969

Plamene

Vyšľahli z nevinnej iskry. Prepaľujú krv
aj pancier
a potom neúprosne útočia. Prepaľujú
mramor, bolesť
i myšlienku. Do kamenného času odtláčajú
svoju podobu.

Kto sa im podobá?

Plamene lásky. Plamene do básne. Plamene
do atómovej
triašky. Plamene do netrpezlivosti viet.
Hviezdy a iskry si našli nocľah medzi ľuďmi.

Všetko je oheň. A tu sa to kdesi začína.
Preto večne horíme ohňom slova.

Ó, prapríčina najvnútornejších súbojov.
Hefaistos zažal nepokoj. Ale oheň je
večne v nás.

Ó, nekonečné návraty.

Vždy sme na pretrase Slova, Myšlienky,
Zeme, Života i Zániku.

Ó, nekonečné brehy iskrenia!

1966

Doslov

Slovenská poézia, vo svojej podstate skôr gesto života než artizmus, nachádzajúci si cieľ v sebe samom, prešla najmä za posledných päťdesiat rokov zložitým a protirečivým vývinom. Predprevratový básnik aj keď uvažoval o sebe, svoje osudy najčastejšie spájal s národom. Tak to bolo pri zjavoch prvej veľkosti a rovnako aj pri epigónoch. Po roku 1918 táto tradícia, zahrnujúca osobné v národnom a naopak, v značnej miere, najmä zásluhou pôsobenia Štefana Krčméryho, pretrváva. No slovenský duchovný život sa vnútorne zmnožil, skomplikoval a nadobudol na protirečivosti. Ukázalo sa, že popri národe jestvujú aj vyhranené sociálne skupiny, s odchodnými, neraz protikladnými záujmami, popri literatúre národnej aj literatúra európska a svetová, problémy moderného človeka, civilizácie a podobne. Pravda, nemožno povedať, že by celú túto problematiku objavila slovenská poézia, resp. próza až po prevrate. Ibaže si ju uvedomujeme výraznejšie, naliehavejšie a na neporovnateľne širšej základni, ako to bolo v minulosti. Badať tu proces, v istom zmysle predovšetkým proces ideologickej a svetonázorovej diferenciácie, ktorý

prudko narastá už v prvej polovici dvadsiatych rokov, kým v nasledujúcich desaťročiach, a najmä za druhej svetovej vojny (nezávisle na obmedzených publikačných možnostiach), ale i po nej, sa prehĺbuje, získava na určitosti a vyhranenosti.

V znamení hľadania a nachádzania nových inšpiračných zdrojov a podnetov prichádzajú do poprevratovej slovenskej poézie Smrek a Lukáč, po nich Novomeský, tradičný i novátorský Beniak, v tridsiatych rokoch reprezentanti vtedajšej moderny a slovenského nadrealizmu, senzitívny Kostra, na počiatku štyridsiatych rokov expresionistický Horov — napospol básnici, ktorí, pravdaže, nie rovnomerne, nie bez protirečení a nežiadúcich vychýlení, no determinovali duchovne i výdobytkami svojho poetického videnia dejiny modernej slovenskej poézie.

V tomto procese hrali dôležitú úlohu literárne časopisy, svojím spôsobom estetické a zároveň ideologické a svetonázorové ohniská, tribúny; a pochopiteľne, kultúrne centrá: Martin a od tridsiatych rokov Bratislava. V každom prípade, ak uvažujeme o posledných päťdesiatich rokoch slovenskej umeleckej spisby, čo aj zjednodušene, nákrátko, jej obraz sa radikálne zmenil a nadobudol podobu, keď sa už slovenská literatúra nevyčerpáva v úzkej vrstve vzdelancov, ani ako jediné kultúrnotvorné vedomie ná-

roda, ale ako súčasť modernej mnohostranne štrukturovanej národnej kultúry.

Na pozadí takýchto literárnych a spoločenských pomerov si dnes uvedomujeme, a to bez akejkolvek dobromyseľnej veľkorysosti, rozličné literárne a kultúrne javy aj regionálne či vyrastajúce mimo centier, ktorým sme dosiaľ alebo nevenovali primeranú pozornosť, alebo pre rozličné iné príčiny zostali jednoducho v úzadí, no napriek tomu jestvujú, hlásia sa o slovo a je prinajmenšom našou povinnosťou vziať ich na vedomie, zaoberať sa nimi a hodnotiť ich v duchu objektívnych kritérií aj v širšom meradle.

V takýchto dimenziách si uvedomujeme aj nenápadnú, akoby utajenú poéziu Jána Frátrika. Rodák žilinský (narodil sa 9. 10. 1916), pôsobí trvalo (okrem ciest, ktoré absolvoval ako člen Speváckeho zboru slovenských učiteľov po niektorých európskych krajinách a v ZSSR) vo svojom rodnom kraji, no predovšetkým v Žiline, vyučujúc takmer nepretržite od roku 1935 na národných, neskôr na stredných a odborných školách. Svoje verše (publikujúc od konca tridsiatych rokov) uverejňoval najčastejšie v literárnych časopisoch, v denníkoch a sčasti v krajo­vých bibliofíliách. Debutoval zbierkou subjektívnej lyriky „Vám, rodni moji“ (1941) s básňami na motívy rodného kraja, Žiliny, so zážitkami z proletárskeho detstva, s ohlasmi vojnových čias i únikov

do prírody. Po odmlke vyše dvoch desaťročí sa predstavil verejnosti dvoma triptychmi „Pramienky“ (1968), „V domovine zvonov“ (1969) a zbierkou „Kamenný vzdych“ (1969), v ktorej si historicky i prítomnostne pripomenul šesťstopäťdesiate výročie založenia mesta Žiliny. Ostatná Frátrikova tvorba, zahrnujúca viacero zbierok a prekladov, zostala v rukopise. Z nej, ako aj z veršov, ktoré už boli publikované, pripravil autor knihu básní „Zem zvoní“. Nejde teda o zbierku novú, ale o starostlivý výber z tvorby troch desaťročí.

Zaužívalo sa u nás každého i debutujúceho autora nielen predstaviť, ale aj ukázať na jeho literárne korene. Vieme, že tieto snahy narážajú niekedy na rozličné úskalia a že sú problematické. Jednako aj Frátrik, ktorý vyrastal mimo literárnych skupín, a ak máme na mysli kultúrne centrá, teda bokom, no, pochopiteľne, v kontexte s modernou slovenskou poéziou, a nielen s ňou, má tiež svoj krstný list. Sám priznáva popri školských lektúrach vplyv Kraska, Beniaka a osobitne moderný z obdobia medzi dvoma svetovými vojnami. Zdá sa však, že ponad literárne inšpirácie domácej i cudzej proveniencie (Frátrik sporadicky prekladá, najmä z francúzštiny) je vo Frátrikovej poézii rozhodujúce čosi iné: účasť jeho osobných a ľudských osudov, snaha ujasniť si prostredníctvom poézie svoje postavenie k bezprostrednému i vzdialenému svetu. Frátrik, pri-

pusťme, vo výraze a v ustrojení svojich veršov tradičný, akoby kraskovský, i modernista, nadväzuje na svojej úrovni na „realistickú“ tradíciu slovenskej poézie, ktorá, hoci jej formálne výboje neboli cudzie, zakladala si skôr na prostom, až strohom tvare, kým svoj skutočný zmysel videla v ucelenej básnickej výpovedi. Aj Frátrik, formove jednoduchý, disciplinovaný, či sa zamýšľa komorne a intímne, občiansky alebo všeludsky, spravidla vyúsťuje do určitého etického a životného vyznania. Pravda, v tomto vyznaní, spätne videné, najmä vo veršoch z mladších rokov a osobitne z obdobia druhej svetovej vojny, je aj nemálo osudového predurčenia, ľudskej a spoločenskej úzkosti, rozličných návratov a únikov, nevyplnených túžob, bázne až pokory. No Frátrik neskĺzol do pesimizmu. Jeho zmysly či oko človeka, ako sa hovorí v básni V korienkoch smútku (1946), aj keď slzí, predsa hľadá za svetlom „a na strhanej tvári premieta sa nádej vírivá“. Tieto dimenzie sú príznačné pre mladého, ale aj pre staršieho a skúsenejšieho Frátrika. Mal teda na čo nadviazať pri svojom opätovnom návrate. Lenže jeho pohľad je teraz množenejší, protirečivejší, vidiaci veci sub specíe histórie, v ich nevyhnutnom prekonávaní v čase i priestore. V niektorých veršoch možno badať dokonca náznaky herakleitovského ponímania skutočnosti a v posledných básňach rozlet priestorom kozmickým. Jedno však zostalo

u Frátrika konštantné: jeho láskavý, hrejivý vzťah k človeku, čo je v dnešnej zmetaforizovanej a v mnohých prípadoch až nežiadúco rafinovanej poézii zjav zriedkavý. Frátrikovo slovo z mladosti, ale aj to dnešné, je úprimné, no nie naivné a je nad akúkoľvek pochybnosť, že jeho verše vznikali z precítených pohnútok, v čom sa zrejme prejavuje aj básnikovo hudobné cítenie, jeho túžba nielen hovoriť, ale aj spievať. Privítajme teda medzi sebou novú knižku slovenskej poézie tak, ako sa nám ponúka a zároveň aj ono dobré slovo, ktoré z nej vyžaruje od začiatku do konca.

Valér Petko

Bibliografia

Vám, rodní moji (*básne*) Žilina 1941

Pramienky (*verše; triptych*) Žilina 1968

V domovine zvonov (*verše; triptych*) Žilina 1969

Kamenný vzdych (*básne; odmenené cenou mesta Žiliny*) Žilina 1969

Moderné postupy pri rozboře verša (*eseje; odmenené cenou a striebornou medailou J. A. Komenského v Uhorskom Brode roku 1969*) pripravené do tlače

Paul Valéry: Námorný cintorín (*básnická skladba*) Žilina 1970

Obsah

ZAVIATE PIESNE

O čo sa podelíme	1937	9
Výkrik	1938	10
Vlastné stigmy	1939	11
V korienkoch smútku	1946	12
V farche dvoch pliec	1940 (RM)	13
Zbrodené šlapaje	1941 (RM)	14
Zažatá do tmy	1946	15
Básnik	1939	16
Mama	1943	17
Hodiny	1943	18
Zaviata pieseň	1953	19
Tmavá noc	1946	20
V poli	1956	21
Albumy detstva	1967	23
Na mape nepokoja	1966	24

BUDEME HVIEZDOU

Na hviezdnej vlne	1966	29
Intímne	1947	31
Pokora	1947	32
Je krehká ako svit	1947	33
Neha	1947	34
Verš	1947	35
Chodník	Prešov 1944	36
Podoba	Trenčín 1944	37

VRÁTIM SA

Vrátim sa	1948	41
-----------	------	----

TÚŽBY

Túžby 1965 51

STRETNUTIA

Na rozhraní 1965 59
Varna 1959 60
On a ona *Zlaté piesky* 1959 61
Stretnutie *Baltik* 1966 62
Versailles 1965 64
Dôme des Invalides *Paríž* 1965 65
Na Place du Tertre *Paríž* 1965 66
Spomienka na Roberta Desnosa *Paríž* 1965 67
A more si fa spieva *Baltik* 1966 68
Doma *Žilina* 1966 70

NA PERGAMEN

Na pergamen 1967 (KV) 75

NOVÉ SLOVO

Nové slovo 1967 83
Hľadáme bod 1967 (DZ) 85
A na zemi je toľko hviezd 1967 (P) 87
Hymnus živých 1967 (DZ) 90
Dobrý deň, MESIAC 1969 95
Plamene 1966 97

Doslov Valér Peťko 99

Bibliografia 105

Poznámka

Básne označené (RM) sú zo zbierky Vám, rodni moji, (KV) Kamenný vzdych, (DZ) V domovine zvonov, (P) Pramienky, ostatné sú z rukopisov.